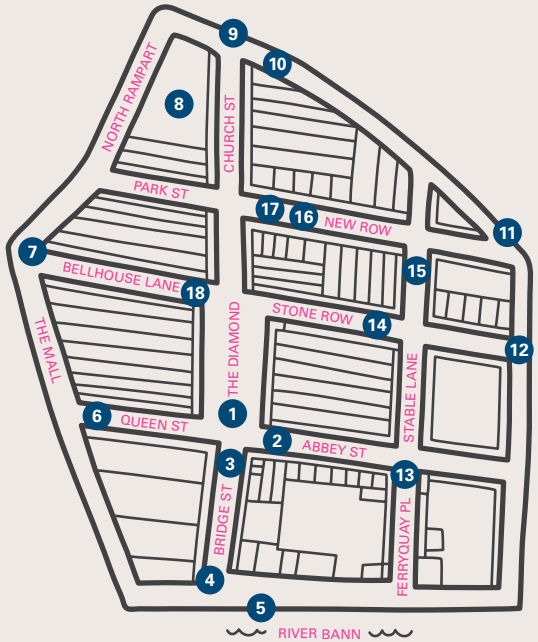
400 LAT MIASTA COLERAINE

Coleraine nad rzeką Bann od wieków zajmuje szczególne miejsce w historii Irlandii. Na początku XVII wieku odgrywało ono kluczową rolę w procesie Plantacji Ulsteru, a na jego prastarym terenie wybudowano miasto obronne. Dzięki portowi Coleraine miało łączność z Wielką Brytanią, Europą oraz Ameryką.

W dniu 28 czerwca 1613 r. Jakub I nadał Coleraine prawa miejskie, przez co miasto uzyskało prawo do urządzania targów oraz wysyłania przedstawicieli do Parlamentu. Czterysta lat później, w 2013 r., biegnący przez historyczne centrum miasta szlak zabytków „400 lat miasta Coleraine" pomaga w poznawaniu tego ważnego w historii Irlandii okresu, jak również bogatej przeszłości zamieszkujących ten obszar ludów angielskich, szkockich, walijskich i irlandzkich.

1 The Diamond
2 Abbey Street
3 Bridge Street
4 Urząd Celny
5 Rzeka Bann
6 Fortified Coleraine
7 Północny Wał Obronny
8 Kościół Św. Patryka
9 Kingsgate
10 „Wały obronne"
11 Poza murami miasta
12 Blindgate
13 Nadbrzeże promowe
14 Stone Row
15 Jail Street
16 New Row Presbyterian Church
17 New Row
18 Bellhouse Lane

Rada Okręgu Coleraine składa wyrazy podziękowania:

Projekt wspierany przez Rządowy Zespół Doradczy (Ministerial Advisory Group), Akademię Ulster-Szkocką (Ulster-Scots Academy)

Department of Culture, Arts and Leisure
www.dcalni.gov.uk

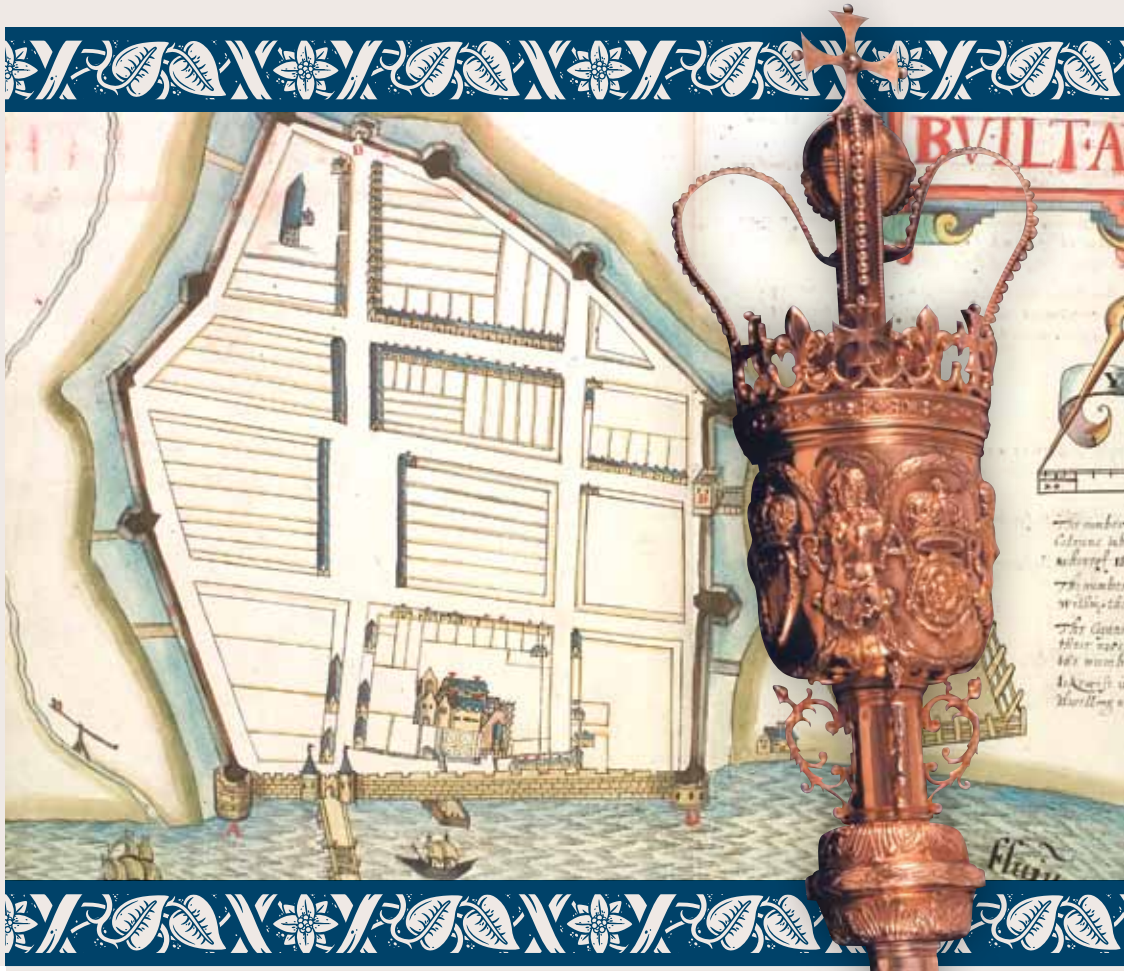
THE HONOURABLE THE IRISH SOCIETY 400 YEARS OF SHARED HISTORY 1613:2013

COLERAINE BOROUGH COUNCIL

POLSKI

COLERAINE 400

ZWIEDZANIE ZABYTKOWEGO CENTRUM MIASTA

COLERAINE 1613–2013 400

Celebrating 400 years of Coleraine's town charter

PLANTACJA ULSTERU W XVII WIEKU

01

W procesie „Plantacji” sprowadzano osadników, którzy otwierali nowe rynki i sprawowali kontrolę nad handlem. W Ulsterze Plantacja oznaczała osadników z Anglii, Szkocji i Walii, nowe prawa, nowych właścicieli ziemskich oraz nowe miasta.

Na początku XVII wieku, w ramach unikalnego programu nałożono na 55 firm handlowych z Londynu, zwanych cechami lub gildiami, obowiązek inwestowania w Hrabstwo Coleraine, którego nazwę zmieniono na Hrabstwo Londonderry. W 1613 r. król Jakub I nadał Przywilej Królewski Towarzystwu Irlandzkiemu (The Honourable The Irish Society), które pełniło funkcję organu nadzorującego Plantację w Londonderry. Kościół i niektórzy Irlandczycy otrzymali również ziemię.

Posiadanie cennych praw połowu łososia w rzece Bann na początku XVII wieku było często przedmiotem sporów. Prawo do jego połowu rościły sobie miejscowe klany, „przedsiębiorcy” z Anglii i Szkocji, a także Kościół. Przyznanie tego prawa Towarzystwu Irlandzkiemu w 1613 r. nie położyło kresu sporom.

Coleraine odgrywało kluczową rolę w procesie Plantacji Ulsteru, a na jego starodawnym terenie wybudowano miasto obronne. W 1613 r. król Jakub I nadał Coleraine prawa miejskie.

02

„Do roku 1637 miasto Coleraine uważano za „port o największym znaczeniu dla nadbrzeżnej działalności handlowej w królestwie””

Raport Inspektora Generalnego d/s Celnych w Irlandii z 1637 r.

03

CZY WIESZ, ŻE...

Rzeka Bann stanowiła Bramę do Świata. W 1613 r. towary importowane do Coleraine z Wielkiej Brytanii i Europy obejmowały m.in. narzędzia, tytoń, węgiel, francuskie wino, nasiona, jedwab, koronkę, przyprawy, suszone owoce i biały cukier. Eksportowano natomiast produkty takie jak łososia, drewno, skóry, bydło i zboże, do krajów tak odległych jak Hiszpania.

04

01 Miasto Coleraine wraz z fortyfikacjami zbudowano na obszarze średniowiecznej osady. Do dzisiaj przetrwały i można zwiedzać ulice biegnące według wprowadzonych wówczas oficjalnych planów. Budynki wzniesiono wykorzystując konstrukcje z drewna spławianego rzeką Bann. Chociaż ziemne wały obronne szybko popadły w ruinę, miasto oraz osoby, które się w nim schroniły przetrwały oblężenie w 1642 r. Poza murami miasta znajdowały się młyny, zagrody dla zwierząt oraz piece do wypalania wapna. *Autor: Philip Armstrong*

02 Berło królowej Anny z 1702 r., podarowane Komisarzom Miasta Coleraine przez Towarzystwo Irlandzkie w ramach rekompensaty za utraconą ziemię.

03 Witraż 1613-1913, podarowany miastu Coleraine przez Towarzystwo Irlandzkie.

04 Dziedzictwo administracji miejskiej wprowadzonej w okresie Plantacji oraz związki z Londynem trwają do dzisiaj, o czym świadczy używanie tej imponującej wersji łańcucha burmistrza z 1928 r., zdobionej herbami i symbolami historycznymi.

400 LAT MIASTA COLERAINE
W OBRĘBIE MURÓW MIASTA I POZA NIMI

1 THE DIAMOND

W XVII w. znajdował się tu ruchliwy targ, stanowiący ośrodek miasta. Budynek targowy został wniesiony przez Towarzystwo Irlandzkie w 1743 r., a w 1859 r. zastąpił go ratusz miejski.

2 ABBEY STREET

Nazwa ulicy pochodzi od opactwa Dominikanów z 1244 r., a historia tego miejsca sięga tysiące lat wstecz - archeolodzy odkryli na tym terenie materiał z okresu mezolitu. Wraz z osadnikami ze Szkocji pojawił się w Coleraine prezbiterianizm. Prezbiterianizm praktykowano w latach 40-tych XVII w., a od lat 60-tych używano do tego celu budynku znajdującego się w pobliżu obecnego I Kościoła Prezbiteriańskiego na Abbey Street.

3 BRIDGE STREET

W XVII w. koszary garnizonu mieściły się na Bridge Street.

Na rzece Bann znajdowały się wcześniej drewniane mosty, lecz zostały one zniszczone. William Jackson wzniósł nad rzeką most w 1673 r., a obecny most pochodzi z 1844 r.

▼ Ilustracja przedstawiająca Bridge Street. „Book of Coleraine", 1816 r. *Kolekcja Muzeum Coleraine.*

4 URZĄD CELNY

Znaczenie Coleraine jako miasta portowego w XVII w.wpłynęło na rozwój handlu z Wielką Brytanią i Europą. W celu kontroli oraz opodatkowania przywożonych i wywożonych towarów, otwarto Urząd Celny. Mieścił się on początkowo w centrum miasta, lecz w latach 1660-tych powstała w tym miejscu jego nowa siedziba.

5 RZEKA BANN

Projekt Ogrodów Hanowerskich (Hanover Gardens) powstał dopiero w 1835 r. Wcześniej wzdłuż włości opactwa biegł brzeg rzeki. W latach 1625-1930 wybudowano na terenie opactwa Cytadelę, lecz ok. 1670 r. została ona zburzona.

Ziemia po drugiej stronie rzeki należała do Kościoła oraz cechu tkackiego. Kościół w Killowen istnieje od XI w., a od czasów króla Jakuba I należy on do Kościoła Irlandii.

▼ Ilustracja przedstawiająca Hanover Place. „Book of Coleraine", 1816 r. *Kolekcja Muzeum Coleraine.*

6 FORTIFIED COLERAINE

Znaczna część Hrabstwa Antrim należała do rodu MacDonnell. Do celów Plantacji Londonderry wynegocjowano od Sir Randala MacDonnell dwa tysiące akrów ziemi, zwanych później Wolnizną Coleraine. Zbudował on w Dunluce miasto podobnych rozmiarów, mające konkurować z Coleraine.

7 PÓŁNOCNY WAŁ OBRONNY

Obszar Coleraine objęty wolnizną oraz żyzne tereny rolnicze rozciągały się na północ i na zachód, a naturalny krajobraz wykorzystano do stworzenia miasta obronnego. Poza wałami obronnymi znajdował się młyn z zaporą.

8 KOŚCIÓŁ ŚW. PATRYKA

Według legendy w V wieku św. Patryk założył kościół w Coleraine. Archeolodzy odkryli fundamenty średniowiecznego kościoła, który można dziś oglądać wewnątrz Kościoła św. Patryka. Pomniki i nagrobki ukazują historie mieszkańców Coleraine i okolic z XVII w.

9 KINGSGATE

Ulicy nadano nazwę jednej z dwóch bram w murach obronnych, służących do kontroli dostępu do miasta obronnego. Droga prowadziła stąd do Dunluce, Bushmills i Ballycastle. Prawdopodobnie niedaleko bramy znajduje się miejsce pochówku 2000 ofiar plagi z 1642 r.

10 „WAŁY OBRONNE"

Spacer wzdłuż Society Street prowadzi linią wałów obronnych, zgodnie z ich biegiem w XVII w. Niektórzy mieszkańcy do dziś nazywają tę ulicę „wałami".

11 POZA MURAMI MIASTA

Sądzi się, że piec do wypalania wapna znajdował się przy Fair Hill, poza murami miasta. Oprócz pieca i młyna stojących poza jego murami, na obszarze Coleraine zwanym Long Commons mieściła się zagroda dla bydła.

12 BLINDGATE

Jedna z dwóch bram w wałach obronnych, służących do kontroli dostępu do miasta obronnego. Droga prowadziła stąd do Ballymoney i dalej położonych miejscowości. Podczas prac wykopaliskowych w Kościele Baptystów znaleziono wyroby z epoki średniowiecza oraz ogrody rozciągające się poza granice miasta obronnego.

13 NADBRZEŻE PROMOWE

Przez większość XVII w. na rzece Bann nie było mostów, a do przewozu osób przez rzekę używano promów. Przewóz promami stanowił źródło dochodu, a także dodatkowy sposób kontroli wjazdu i wyjazdu z miasta.

▼ Illustration of St Patrick's Church, from the Book of Coleraine, 1816. *Coleraine Museum Collection*

14 STONE ROW

Nazwa ulicy nawiązuje do rządu domów z kamienia z XVII w. Według lokalnej tradycji, kamienie, z których zbudowano domy pochodziły z Cutts, obszaru znajdującego się nieco dalej w górę biegu rzeki.

15 JAIL STREET

Na tej ulicy znajdowało się więzienie miejskie. Rzemiosło w obrębie murów miasta mogły uprawiać tylko osoby należące do kategorii wolnych członków gildii. Natomiast przebywające w mieście osoby, które nie cieszyły się wolnością mogły zostać zamknięte w miejskim więzieniu.

16 NEW ROW PRESBYTERIAN CHURCH

Osadnicy szkoccy wprowadzili do Coleraine prezbiterianizm. I Kościół Prezbiteriański mieścił się blisko obecnego kościoła na Abbey Street. Budynek Kościoła Prezbiteriańskiego przy New Row pochodzi z 1832 r., lecz odgrywa istotną rolę w wyznawaniu tej wiary od lat 20-tych XVIII w.

17 NEW ROW

Na ulicy tej wybudowano pierwszy rząd domów w stylu angielskim. Konstrukcje z lokalnego drewna wykonywano na ziemi, a następnie podnoszono je w górę i montowano.

▼ Ilustracja przedstawiająca New Row. „Book of Coleraine", 1816 r. *Kolekcja Muzeum Coleraine.*

18 BELLHOUSE LANE

Na rogu, w gmachu, gdzie mieściła się sala zebrań gildii oraz sąd, wisiał dzwon. Bicie tego dzwonu sygnalizowało, iż osoby, które nie powinny znajdować się w obrębie murów miasta, muszą je opuścić, natomiast w niespokojnych czasach dzwonu używano jako wezwania do broni.

▲ Demolition in Church Street in 1985 revealed the 17th-century timber structure buried in more recent brickwork. *Image courtesy of NIEA*

▲ Excavations at the Abbey site in 1999 revealed the scale of the medieval St Mary's Priory.

◀ Map of Coleraine in 1622 by Thomas Raven, showing the street layout which still remains today. *Courtesy of Lambeth Palace Archives*

◀ A surviving 1611 timber which was part of a shop front removed from Moores, Church Street, Coleraine in 1985. *Image courtesy of NIEA*

▲▼ Excavations in 1983 at New Row revealed imported goods such as this chamber pot from Stoke-on-Trent and, below, the remains of a leather shoe. *Images courtesy of NIEA*

